

نکته‌هایی از معارف حسینی

اهداف سوگواری معصومین علیهم‌السلام بر سیدالشهدا علیه‌السلام

پیمان صالحی^۱

می‌توان گفت که برپایی سوگواری و گریه بر سیدالشهدا علیه‌السلام، بزرگترین وسیله‌ای بود که امامان معصوم علیهم‌السلام از آن برای زنده نگه‌داشتن یاد و راه امام حسین علیه‌السلام بهره می‌بردند؛ اما باید دید که حضرات معصومین علیهم‌السلام با توصیه به سوگواری و گریه برای سالار شهیدان علیه‌السلام چه اهدافی را دنبال می‌کردند؟ برخی از مهم‌ترین اهداف امامان معصوم علیهم‌السلام از سوگواری بر سیدالشهدا علیه‌السلام عبارت‌اند از:

۱. حفظ دستاوردهای نهضت عاشورا

یکی از ارزشمندترین آثار و برکات مجالس عزاداری و گریه بر سیدالشهدا علیه‌السلام، حفظ نهضت مقدّس امام حسین علیه‌السلام است. هر انقلابی به دو چیز نیاز دارد؛ یکی خون و دیگری پیام. امام حسین علیه‌السلام و یاران باوفایش خون را تقدیم کردند؛ ولی ابلاغ پیام آن با ائمه علیهم‌السلام بود. این اشک‌ها و گریه‌ها در عزای مظلوم کربلا، فریاد مداوم، علیه ستمگران و ابلاغ پیام خون مطهر شهدا بود. اگر گریه‌های ائمه علیهم‌السلام نبود، حادثه عاشورا از خاطره‌ها

محو می‌شد و شعاع این مشعل فروزان، فروکش می‌کرد. مجالس عزای امام حسین علیه السلام، عامل فوق‌العاده نیرومندی است برای بیداری مردم و راه و رسمی است که حضرت آن را به پیروان خود آموخته‌اند تا ضامن تداوم و بقای اسلام باشد. اهمیت برپایی این مجالس و رمز تأکید ائمه اطهار علیهم السلام بر حفظ آن، آنگاه روشن‌تر می‌شود که ملاحظه کنیم شیعیان دوره صدر این روایات، به شدت در انزوا به سر می‌بردند و تحت فشارهای گوناگون حکومت امویان و عباسیان چنان گرفتار بودند که قدرت انجام کوچک‌ترین فعالیت و حرکت سیاسی و اجتماعی را نداشتند و چیزی نمانده بود که به کلی منقرض شوند؛ ولی مجالس عزای امام حسین علیه السلام آنان را نجات داد و در پناه آن، تشکّل و انسجام تازه‌ای یافتند و به صورت قدرتی چشمگیر در صحنه جامعه اسلامی ظاهر شده و باقی ماندند؛ به همین سبب، برپایی این مجالس در روایات به عنوان «احیای امر اهل بیت علیهم السلام» تعبیر شده است. امام صادق علیه السلام درباره این گونه مجالس فرمودند: «إِنَّ تِلْكَ الْمَجَالِسَ أَحْبَبُهَا فَأَحْيُوا أُمَّرْنَا» (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۷۱: ۳۵۰). این گونه مجالس (شما) را دوست دارم، از این طریق، مکتب ما را زنده بدارید.

۲. آگاه‌شدن مردم از حقیقت دین حنیف

یکی دیگر از آثار و برکات مجالس عزاداری سیدالشهدا علیه السلام این است که مردم، در سایه مراسم عزاداری با حقیقت اسلام آشنا شده و بر اثر تبلیغات وسیع و گسترده‌ای که همراه با این مراسم انجام می‌گیرد، آگاهی توده مردم بیشتر و ارتباطشان با دین حنیف، محکم‌تر می‌گردد؛ زیرا قرآن و عترت، دو وزنه نفیسی هستند که هرگز از یکدیگر جدا نمی‌شوند و این آگاهی در اقامه ماتم و مراسم سوگواری عترت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم، به‌ویژه امام حسین علیه السلام به آحاد مردم داده خواهد شد. برای درک این مهم، باید امام زمان را شناخت. امام حسین علیه السلام روزی در جمع یاران به پاخواست و درباره هدف آفرینش انسان و نقش امامت فرمود: «ای مردم! خداوند، بندگان را نیافرید، مگر برای اینکه او را بشناسند. یکی از یاران پرسید: ای فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم معنای شناخت خداوند چیست؟ حضرت فرمود: شناخت خداوند به این است که مردم هر زمان، رهبر و امام خویش را

بشناسند، امامی که اطاعت او بر آنان واجب است.» (صدوق، ۱۳۸۵، ج ۱: ۹؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۵: ۳۱۴).

امام حسین علیه السلام به هنگام خروج از مکه فرمودند: «رَضِيَ اللهُ رِضَانَا أَهْلَ الْبَيْتِ.» (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۴۴: ۳۶۷) خداوند با رضایت ما اهل بیت، خشنود می‌گردد.

۳. پیوند با سیدالشهدا علیهم السلام

گریه بر سیدالشهدا علیه السلام و تشکیل مجالس عزای حسینی، نه تنها اساس مکتب را حفظ می‌کند، بلکه باعث می‌گردد شیعیان با حضور در این مجالس از والاترین تربیت اسلامی برخوردار شده و در جهت حسینی شدن، رشد و پرورش یابند. گاهی قطره‌های اشک انسان، پیام‌آور هدف‌هاست. گریستن بر امام حسین علیه السلام، خوی حسینی را در انسان احیا می‌کند و خوی حسینی چنان است که نه ستم می‌کند و نه ستم می‌پذیرد. آن کسی که با شنیدن حادثه کربلا قطره اشکی از درون دل بیرون می‌فرستد، صادقانه این پیوند با اهداف والای سیدالشهدا علیه السلام را بیان می‌کند. این نوع گریه، یک عبادت است؛ عبادتی که هیچ شرط و شروطی ندارد. از عشق ناشی می‌شود و از قلب می‌جوشد؛ لذا ریا در آن راه ندارد. از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمودند: «رسول خدا صلی الله علیه و آله به حسین بن علی علیه السلام در حالی که به طرف آن حضرت صلی الله علیه و آله می‌آمد، نگاه کردند پس او را در کنار خود نشانند و فرمودند: برای شهادت حسین علیه السلام حرارت و گرمایی در دل‌های مؤمنان است که هرگز سرد و خاموش نمی‌شود» (نوری طبرسی، ۱۴۱۱، ج ۱۰: ۳۱۸).

۴. محشور شدن با امام حسین علیه السلام

قبل از شهادت امام حسین علیه السلام، خود پیامبر صلی الله علیه و آله بهشت را بر دوست‌داران آن امام، بشارت داده بودند. حذیفه یمانی گوید: پیامبر صلی الله علیه و آله را دیدم که دست حسین بن علی علیه السلام را گرفته و می‌فرماید: «ای مردم! این حسین بن علی علیه السلام است او را بشناسید. قسم به آنکه جانم در دست اوست، او در بهشت است، دوست‌دارانش در بهشت‌اند و دوست‌داران دوست‌دارانش نیز در بهشت‌اند» (صدوق، ۱۳۶۲: ۴۷۸).

حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام با برشمردن گریه بر مصایب کربلا، به عنوان یکی از راه‌های محشورشدن با سالار شهیدان، به‌ریان‌بن شیبب فرمودند: «اگر خوشحال می‌شوی، از اینکه در درجات عالی بهشت با ما باشی، پس اندوهناک شو به اندوه ما و شادمان باش به شادی ما و بر تو باد که ولایت ما را از دست نگذاری! چرا که اگر مردی، دوستدار سنگی باشد؛ خداوند متعال در روز قیامت، او را با آن سنگ، محشور می‌کند» (صدوق، ۱۴۰۳، ج ۲: ۲۶۹)؛ وقتی که دوست داشتن یک سنگ، باعث محشورشدن دوستدارش با آن می‌گردد، در این صورت، عشق به امام حسین علیه السلام که سرور جوانان اهل بهشت است، چه نتیجه‌ای دارد؟!

۵. آمرزش گناهان

گریه بر سیدالشهدا علیهم السلام، از بین‌برنده گناهان و موجب غفران الهی است. از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمودند: «امام حسین علیه السلام و یاران شهیدش نزد خداوند متعال به محل قتالشان و کسانی که او را زیارت می‌کنند می‌نگرند. درحالی‌که اسمای آنان و پدرانشان و درجات تقوای آنان و جایگاهشان را نزد خداوند متعال می‌داند و او در این کار داناتر از هر کدام از شما نسبت به وضعیت فرزندش است. هر که بر امام حسین علیه السلام بگرید حضرت او را می‌بیند و برای او طلب مغفرت می‌کند. از پدران گرامیش هم درخواست می‌کند که برای او، طلب مغفرت کنند. سپس می‌فرماید: اگر زایر من می‌دانست که خداوند چه چیزی را برای او در نظر گرفته است، خوشحالی او بسیار بیشتر از حزن و اندوهش می‌شد و اینکه زیارت‌کننده او وقتی از زیارت برمی‌گردد، هیچ گناهی برای او باقی نمی‌ماند!» (طوسی، ۱۳۸۸: ۵۵؛ حرّ عاملی، ۱۴۰۳، ج ۱۴: ۴۲۳).

امام رضا علیه السلام به‌ریان بن شیبب فرمودند: «ای پسر شیبب! اگر بر حسین علیه السلام آن قدر گریه کنی که اشک‌هایت بر چهره‌ات جاری شود، خداوند همه گناهی را که مرتکب شده‌ای، می‌آمرزد، کوچک باشد یا بزرگ، کم باشد یا زیاد» (صدوق، ۱۳۶۲: ۱۱۲). همچنین در جایی دیگر فرمودند: «گریه‌کنندگان باید بر کسی همچون حسین علیه السلام گریه کنند؛ زیرا گریستن بر او، گناهان بزرگ را فرو می‌ریزد» (ابن طاووس، ۱۴۰۹، ج ۲: ۵۴۴؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۴۴: ۸۳).

۶. رهایی از هول و هراس روز قیامت

شنیدن حوادث روز قیامت، هول و هراس را بر تن هر انسان معتقدی می‌اندازد؛ اما برای رهایی از آن، همواره راه‌هایی وجود دارد که یکی از آنها، گریه بر سیدالشهدا علیه السلام است. از حضرت رسول صلی الله علیه و آله روایت شده که خطاب به حضرت فاطمه (س) فرمودند: «ای فاطمه! هر چشمی فردای قیامت، گریان است غیر از چشمی که در مصیبت حسین گریه کند. صاحب آن چشم خندان است و مژده نعمت‌های بهشت به وی داده خواهد شد» (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۴۴: ۲۹۳).

۷. وارد شدن به بهشت

از امام سجاد علیه السلام روایت شده که فرمودند: «هر مؤمنی که چشمانش برای کشته شدن حسین بن علی علیه السلام و همراهانش اشکبار شود و اشک بر صورتش جاری گردد، خداوند او را در غرفه‌های بهشتی جای می‌دهد» (صدوق، ۱۴۰۷: ۱۰۸؛ مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۴۴: ۲۸۵؛ قندوزی، ۱۳۸۵: ۴۲۹). باز از آن حضرت، روایت مشابه دیگری نقل شده است که فرمودند: «چشمان هرکس که در مصیبت‌های ما قطره‌ای اشک بریزد، خداوند او را در بهشت جای می‌دهد.» (شوشتی، بی‌تا، ج ۵: ۵۲۳).

